

Implementace čítačů v číslicových systémech 2

Úvod

V předchozím článku byly shrnuty základní vlastnosti čítačů, implementace a výhody a nevýhody binárního a Johnsonova čítače. V tomto příspěvku se budeme dále zabývat synchronní implementací čítače v Grayově kódu, kódu 1 z N a LFSR čítače. Poslední část, připravovaná do příštího čísla, bude potom věnována implementaci asynchronního čítače (*ripple counter*) a shrnutí parametrů předvedených konstrukcí.

V celém textu označujeme počet registrů udržujících stav čítače jako N , počet stavů jako N_s . Jako f_{clk_max} označujeme maximální dosažitelnou pracovní frekvenci čítače, $T_{clk_min} = 1/f_{clk_max}$ je pak minimální perioda hodinového cyklu.

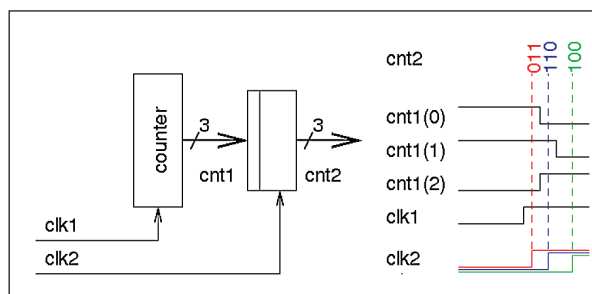
Zkratkou MHVS budeme označovat maximální počet současně se měnících bitů na sběrnici na výstupu čítače – maximální Hammingovu vzdálenost dvou sousedních stavů čítače.

Grayův čítač

Binární čítač nemůžeme užít, potřebujeme-li vzorkovat jeho výstup hodinovým signálem asynchronním k hodinovému signálu, ze kterého běží čítač. V takovém případě by způsobilo vážné problémy to, že u binárního čítače se mohou dva sousední stavy lišit v podstatě v libovolném počtu bitů, viz *obrázek 4*. V levé části obrázku je zjed-

nodušené schéma celé obvodové konfigurace. Binární čítač je řízen hodinami clk1, vzorkování je prováděno náběžnou hranou hodin clk2. Přitom hodiny clk2 jsou asynchronní k hodinám clk1. Vidíme, že při naznačeném přechodu výstupu čítače mezi hodnotami 011 a 100 můžeme navzorkovat hodnoty 011, 110 i 100. Skutečné chování přitom závisí na konkrétních vzájemných časových posunech mezi signály cnt1(0), cnt1(1) a cnt1(2).

Abychom se podobným problémům vyhnuli, je nezbytné zajistit, aby se na

**Obr. 4 Vzorkování výstupu
binárního čítače asynchronním signálem**

výstupu čítače měnil vždy jen jeden bit. Právě tuto vlastnost splňuje Grayův čítač, speciální konstrukce stavové sekvence u něj zajišťuje MHVS 1. Tato vlastnost navíc umožňuje (za dodržení dalších dodatečných podmínek) navrhnout případný následný dekodér (blok *decoder* v *obrázku 1* z prvního dílu seriálu [1]) tak, aby na jeho výstupech nebyly žádné statické ani dynamické hazardy. Stejně jako u binárního čítače – a oproti Johnsonovu čí-

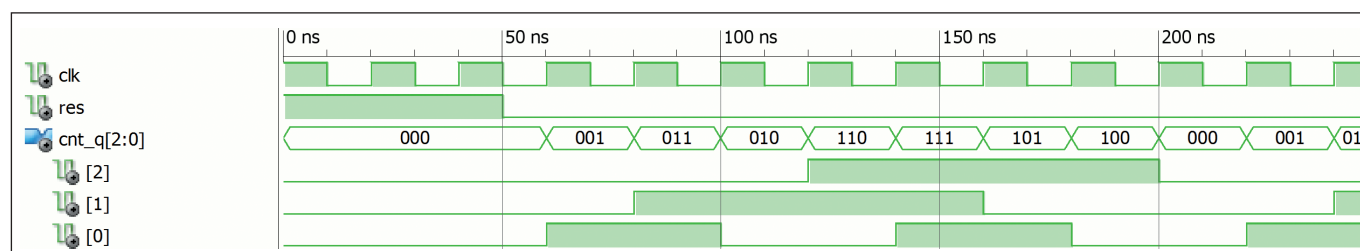
Ing. Jakub Šťastný, Ph.D.
ASICentrum, s. r. o.
FPGA Laboratoř, FEL ČVUT

tači – je i zde výhodou minimální počet registrů nutných pro implementaci čítače procházejícího N_s stavy, $N_s = \text{ceil}(\log_2(N_s))$. RTL schéma Grayova čítače lze nalézt v *obrázku 4*, spolu s RTL VHDL implementací, stavová sekvence je potom v *obrázku 5*. Z důvodu úspory místa vynecháváme konstrukci ENTITY definující porty a generické parametry čítače. Použitá konstrukce je totožná s tou, kterou lze nalézt v *příkladu 2* v předchozím dílu [1].

Zřejmou nevýhodou Grayova čítače je větší plocha zabraná kombinační logikou pro generování následujícího stavu čítače; s tím souvisí i větší zpoždění v kritické cestě. Dlouhou kritickou cestu částečně odstraňuje řešení na *obrázku 6* [2],

ovšem za cenu většího množství registrů potřebných pro implementaci. A jako u binárního čítače, je i u Grayova čítače změna počtu stavů pomocí ECO úpravy obtížná.

Použití Grayova kódu dále přináší omezení na délku stavové sekvence čítače; ta musí vždy obsahovat sudý počet stavů. V každém textu zabývajícím se kódy naleznete popis konstrukce Grayova kódu pro počet stavů $N_s = 2^i$; nicméně

Obr. 5 Příklad běhu čítače, sekvence stavů je 000, 001, 011, 010, 110, 111, 101, 100

```

LIBRARY IEEE;
USE IEEE.std_logic_1164.ALL;
USE IEEE.numeric_std.ALL;

ARCHITECTURE rtl_gray OF cnt IS
    SIGNAL cnt_d      : std_logic_vector (N-1 DOWNTO 0);
    SIGNAL cnt_q      : std_logic_vector (N-1 DOWNTO 0);
    SIGNAL cnt_b      : std_logic_vector (N-1 DOWNTO 0);
    SIGNAL cnt_b_nxt  : std_logic_vector (N-1 DOWNTO 0);

    COMPONENT gray2bin IS
        GENERIC (
            N : natural := 4
        );
        PORT (
            gray : IN  std_logic_vector (N-1 DOWNTO 0);
            bin  : OUT std_logic_vector (N-1 DOWNTO 0)
        );
    END COMPONENT gray2bin;

    COMPONENT bin2gray IS
        GENERIC (
            N : natural := 4
        );
        PORT (
            bin : IN  std_logic_vector (N-1 DOWNTO 0);
            gray : OUT std_logic_vector (N-1 DOWNTO 0)
        );
    END COMPONENT bin2gray;

BEGIN
    reg_cnt : PROCESS (clk, res)
    BEGIN
        IF res='1' THEN
            cnt_q <= (OTHERS => '0');
        ELSIF clk'EVENT AND clk='1' THEN
            cnt_q <= cnt_d;
        END IF;
    END PROCESS reg_cnt;

    i_gray2bin:gray2bin
        GENERIC MAP (N => N)
        PORT MAP (
            gray => cnt_q,
            bin  => cnt_b
        );

    cnt_b_nxt <= std_logic_vector(unsigned(cnt_b)+1);

    i_bin2gray:bin2gray
        GENERIC MAP (N => N)
        PORT MAP (
            bin => cnt_b_nxt,
            gray => cnt_d
        );
    cnt_out <= cnt_q;
END ARCHITECTURE rtl_gray;

```

```

LIBRARY IEEE;
USE IEEE.std_logic_1164.ALL;

ENTITY gray2bin IS
    GENERIC (N : natural := 4);
    PORT (
        gray : IN  std_logic_vector (N-1 DOWNTO 0);
        bin  : OUT std_logic_vector (N-1 DOWNTO 0)
    );
END ENTITY gray2bin;

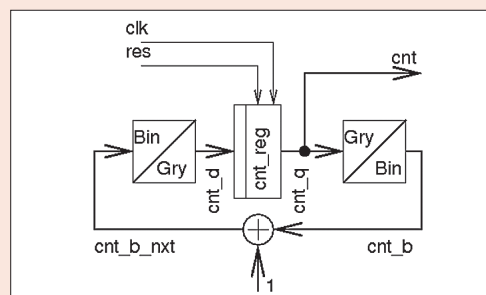
ARCHITECTURE rtl OF gray2bin IS
    SIGNAL bin_i : std_logic_vector (N-1 DOWNTO 0);
BEGIN
    bin_i(N-1) <= gray(N-1);
    g2b:FOR index IN N-2 DOWNTO 0 GENERATE
        bin_i(index) <= gray(index) XOR
        bin_i(index+1);
    END GENERATE g2b;
    bin <= bin_i;
END ARCHITECTURE rtl;

LIBRARY IEEE;
USE IEEE.std_logic_1164.ALL;

ENTITY bin2gray IS
    GENERIC (
        N : natural := 4
    );
    PORT (
        bin : IN  std_logic_vector (N-1 DOWNTO 0);
        gray : OUT std_logic_vector (N-1 DOWNTO 0)
    );
END ENTITY bin2gray;

ARCHITECTURE rtl OF bin2gray IS
BEGIN
    gray <= bin XOR ('0'&bin((N-1) DOWNTO 1));
END ARCHITECTURE rtl;

```


Příklad 4: Grayův čítač – RTL kód a schéma

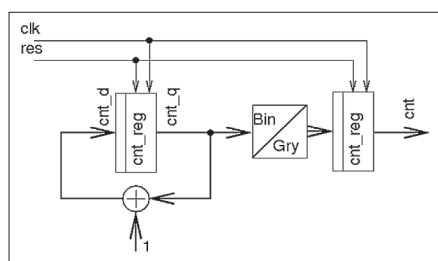
je možné zkonstruovat Grayův kód pro obecný sudý počet stavů, viz [3].

Všimněte si, že v čítači je použita binární sčítací obklopená převodníky z a do Grayova kódu. Stavový registr nicméně obsahuje hodnotu v Grayově

kódu. Výstup Grayova čítače musí být řízen přímo z registru, aby se předešlo zámkům na výstupech jež by mohly být posléze navzorkovány jako legitimní hodnoty, více viz [4], kapitola 11.

Čítač v kódu 1 z N

Čítač v kódu „1 z N“ (one-hot encoding) je implementován jak je uvedeno v příkladu 5, v obrázku 7 je potom příklad stavové sekvence. Vidíme, že je kaž-

Obr. 6 Implementace Grayova čítače s kratšími kritickými cestami

dý stav zakódovaný jako binární řetězec složený ze samých nul jen s jednou jedničkou. Délka stavu čítače je rovná počtu stavů, potřebujeme tedy $N=N_s$ registrů. Mezi registry zde není žádná kombinační logická funkce, počáteční nastavení je zajištěno resetem obvodu a jed-

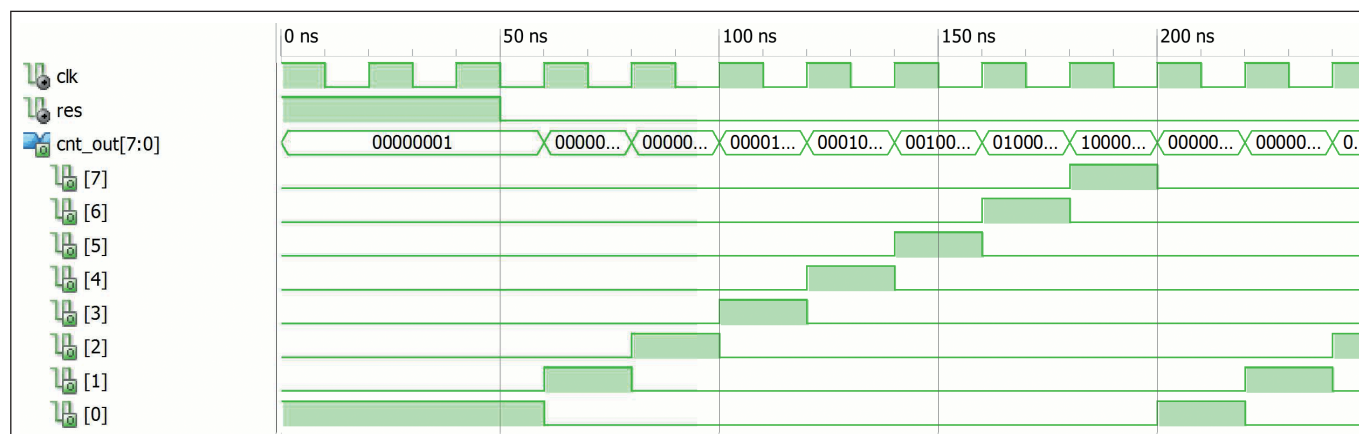
stromu čítače. Kódování „1 z N “ má ale i řadu výhod. Stejně jako u Johnsonova čítače je i zde velmi redukovaná kombinační logická funkce pro generování následujícího stavu, to umožňuje čítači pracovat na vyšší hodinové frekvenci, než v případě binárního či Grayova čítače. I zde jsou omezeny hazardy na výstupu případného navazujícího kombinačního detektoru, potlačení nicméně – na rozdíl od Johnsonova kódování – není absolutní, MHVS je 2. Dále je zde jednoduše možné pomocí ECO úpravy vložit do čítače další stav.

LFSR

LFSR čítač (Linear Feedback Shift Register) patří mezi poněkud exotičtější

v mnoha aplikacích počínaje kryptografií, přes vysílání v rozptýleném spektru, až po obyčejné čítače.

LFSR je v principu posuvný registr doplněný o jedno/několik hradel XOR ve zpětné vazbě, které slouží pro generování sekvence stavů. Na rozdíl od binárního čítače LFSR o délce N bitů prochází jen $N_s=2^N-1$ stavy, jeden stav je vždy zakázaný (00...000 pro konstrukci užívající hradel XOR, případně 11...111 pro konstrukci s hradlem XNOR). Pohledem na schéma v příkladu 6 lze snadno zjistit, že ze zakázaného stavu (zde 000) se čítač nedostane, dojde k jeho zaseknutí (lockup). U LFSR čítačů je tak nezbytné zajistit pomocí resetu vhodné počáteční podmínky (zde tedy resetovat čítač

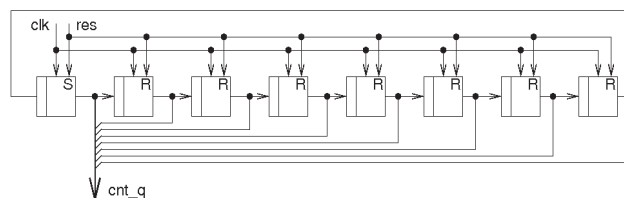

Obr. 7 Příklad běhu čítače, sekvence stavů:
00000001, 00000010, 00000100, 00001000, 00010000, 00100000, 01000000, 10000000

```

ARCHITECTURE rtl_one_hot OF cnt IS
    SIGNAL cnt_d : std_logic_vector (N-1 DOWNTO 0);
    SIGNAL cnt_q : std_logic_vector (N-1 DOWNTO 0);
BEGIN
    reg_cnt : PROCESS (clk, res)
    BEGIN
        IF res='1' THEN
            cnt_q <= (0=>'1', OTHERS => ,0');
        ELSIF clk'EVENT AND clk='1' THEN
            cnt_q <= cnt_d;
        END IF;
    END PROCESS reg_cnt;
    cnt_d <= cnt_q(N-2 DOWNTO 0) & cnt_q(N-1);
    cnt_out <= cnt_q;
END ARCHITECTURE rtl_one_hot;

```


Příklad 5: „1 z N “ čítač – RTL kód a schéma

nička pak „samovolně“ obíhá posuvným registrem.

Jednoznačnou nevýhodou čítače je velké množství registrů potřebných pro jeho implementaci; to může vést ke zvýšené spotřebě elektrické energie v hodinovém

ší konstrukce, kterým se návrháři spíše vyhýbají (autor textu si pamatuje na několik vášnivých diskuzí o vhodnosti jeho použití i z vlastní praxe). LFSR čítače mají nicméně velké množství aplikací a jsou naprosto nepostradatelné

do libovolného nenulového stavu, například 111).

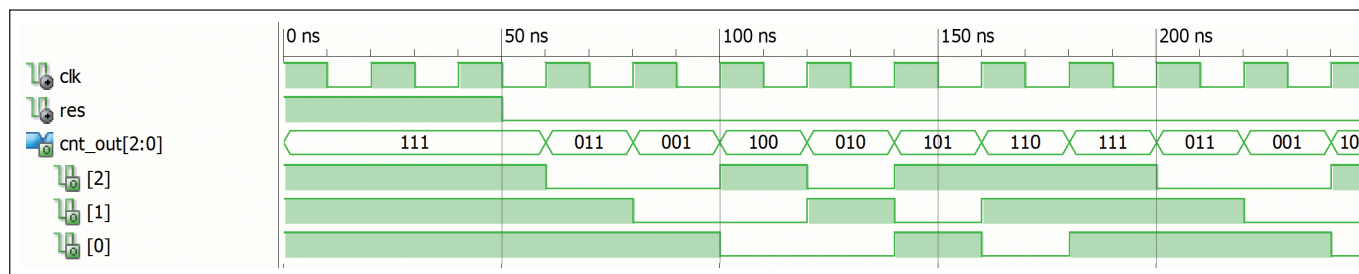
Příklad 6 ukazuje VHDL kód a schéma LFSR čítače procházejícího sedmi stavy, sekvence stavů je přitom zachycena v obrázku 8. Je zřejmé, že za extrémní

jednoduchost bloku platíme cenu v podobě zdánlivě chaotické stavové sekvence. Poznamenejme zde, že stavová sekvence má skutečně některé vlastnosti náhodného procesu a proto jsou LFSR číta-

race je pro každou délku čítače unikátní. Tabulka 1 (převzatá z [9]) obsahuje konfigurace LFSR čítačů pro různé šířky stavového registru. Podíváme-li se na zvýrazněný řádek a srovnáme-li ho se sché-

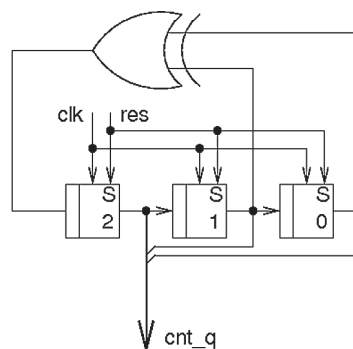
Plošné spoje od A do Z, 3/2011, str. 20.

[2] Clifford Cummings. *Simulation and synthesis techniques for asynchronous FIFO designs*. SNUG San Jose 2002.

Obr. 8 Příklad běhu čítače, sekvence stavů 111, 011, 001, 100, 010, 101, 110. Všimněte si, že stavů je jen sedm, ne osm

```
ARCHITECTURE rtl_lfsr OF cnt IS
    SIGNAL cnt_d : std_logic_vector (N-1 DOWNTO 0);
    SIGNAL cnt_q : std_logic_vector (N-1 DOWNTO 0);
    SIGNAL cnt_xor : std_logic;
BEGIN
    reg_cnt : PROCESS (clk, res)
    BEGIN
        IF res='1' THEN
            cnt_q <= (OTHERS => '1');
        ELSIF clk'EVENT AND clk='1' THEN
            cnt_q <= cnt_d;
        END IF;
    END PROCESS reg_cnt;
    cnt_xor <= cnt_q(1) XOR cnt_q(0);
    cnt_d <= cnt_xor & cnt_q(N-1 DOWNTO 1);
    cnt_out <= cnt_q;
END ARCHITECTURE rtl_lfsr;
```


Příklad 6: LFSR čítač – RTL kód a schéma

če často užívány v aplikacích, kde je třeba používat pseudonáhodná čísla. O statistických vlastnostech je možné se dozvědět více v české knize [6]. Stejně jako u Johnsonova čítače nebo čítače v kódu 1 z N je i zde kombinační logická funkce pro generování dalšího stavu velmi redukována. Čítač je tak relativně malý a může pracovat s vyšší *fclock_max*.

Teorie vlastní konstrukce LFSR čítačů je poměrně komplexní, zájemce o detaily odkazujeme na texty [6, 7, 8], mnoho informací lze také získat prostým hledáním hesla „LFSR counter“ na vyhledávací Google.

Méně zřejmou nevýhodou konstrukce LFSR čítače je o něco větší obtížnost návrhu obecného bloku čítače. Pro jeho správnou funkci je třeba správné konfigurace zpětných vazeb v posuvném registru (vyjádřené pomocí tzv. generujícího polynomu, více viz např. [6]), přitom konfigu-

Tabulka 1 Zpětné vazby v LFSR čítačích pro různé šířky stavového registru	
N	Registry pro zpětnou vazbu
1	0
2, 3, 4, 6, 7, 15	1, 0
5, 11	2, 0
8	6, 5, 1, 0
9	4, 0
10	3, 0
12	7, 4, 3, 0
13	4, 3, 1, 0
14	12, 11, 1, 0
16	5, 3, 2, 0

matem v obrázku v příkladu 6, můžeme snadno nahlédnout na to, jak je čítač navržen.

Závěrem poznamenejme, že případná modifikace čítače pomocí ECO úpravy nebývá obtížná.

Literatura:

[1] Jakub Štátný. *Implementace čítačů v číslicových systémech*. DPS

[3] Clive Maxfield. *Yet another Gray code conundrum*, PLD Design Line, July 19, 2007, www.pldesignlive.com (kontrolováno 1. 5. 2011).

[4] Jakub Štátný. *FPGA Prakticky*, BEN Praha 2011.

[5] Steve Golson. *State machine design techniques for Verilog and VHDL*, 1994.

[6] Jiří Adámek. *Kódování. Sešit XXXI, matematika pro vysoké školy technické*, SNTL 1989.

[7] Xilinx. *Linear Feedback Shift Registers in Virtex Devices: XAPP 210*.

[8] Xilinx. *Efficient Shift Registers, LFSR Counters, and Long Pseudo-Random Sequence Generators: XAPP 052*.

[9] Tom Balph. *LFSR counters implement binary polynomial generators*. EDN Design feature, http://www.edn.com/archives/1998/052198/11df_06.htm (kontrolováno 1. 5. 2011).